İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.12, 2008, s.183-200

YAHUDİ ŞERİATINDA RECM CEZASI

Eldar HASANOV*

Rajm in Jewish law

Stoning was the severest punishment between the penalty means in history and possessed religious origin. It is found in Pentateuch and naturally in Jewish law too. (It must be beared in mind that the punishment is also in Islamic penal law with the name of Rajm.) It is discussed in this article the relating issues of this punishment as it's origins in holy textes of Judaism and for which sins it was carried out, how it was described in Jewish law and how was it's executing and which stages it had passed through historical process.

Key words: Jewish law, penal law, stoning/rajm, punishment.

İdam yöntemlerinden en ağırı olan recm cezası, insanlık tarihinin belli bir döneminde, özellikle Ortadoğu'da, bazı kavimler tarafından uygulanmıştır. Dinî metinlerinde yer aldığından dolayı, Yahudiler (ve Müslümanlar) bu cezayı dinî niteliğe sahip bir ceza şekli olarak görmüşlerdir. Hatta Tevrat'ta bu ceza, bazı suçlardan dolayı insanların yanı sıra hayvanlara yönelik olarak da önerilmiştir. Uygulamada rabbilerin recm cezasına yönelik sıkı şartlar getirmeleri ve ona çekimser yaklaşmaları, insan hayatının bu yolla son bulmasına engel olma eğiliminde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tarihin belli bir döneminden itibaren bu cezanın vahiyle emredilerek dinî nitelikli bir ceza şeklinde onaylandığını dikkate alırsak, ilk kitabî din olan Yahudilikte bu konunun bilinmesi yoluyla, murad-ı ilahinin konuya yönelik ilk yaklaşımının nasıl olduğunun tespiti mümkün olacaktır. Bu makale, recm cezasının Yahudilikte hangi suçlardan dolayı öngörüldüğü, uygulanmasının nasıl gerçekleştiği, cezanın öngörüldüğü suçlar ve uygulanma bakımından gelişim seyri ve nihayet uygulamadan kaldırılması gibi meseleleri açıklığa kavuşturmayı hedeflemektedir. Muhtemelen çok eskiden beri resmi olarak uygulamadan kaldırılması nedeniyle bu ceza şekli hakkında bizzat Yahudiler tarafından da spesifik olarak yapılmış fazlaca araştırmalar

* Marmara Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Kürsüsü Doktora Öğrencisi.

bulunmamaktadır. Makalemiz Tevrat ve Talmud'da ilgili düzenlemeleri tasviri şekilde sunmasının yanı sıra, Yahudi şeriatındaki cezai düzenlemeler hakkında ana hatlarıyla bilgi vermesi bakımından Türkiye'de de bir boşluğu dolduracak niteliktedir.

I-Yahudi Ceza Hukukunun Genel Özellikleri

Yahudilik, Yahudilerin hayatını düzenleyen ve uyulması gereken çeşitli türden kurallar ve anlatılar bütünüdür. Onun hukukî boyutu "*Halakhah*" şeklinde ifade edilir. *Halakhah*, "gedilen yol, takip edilmesi gereken yol" anlamına gelip genel olarak hayatın hukukla ilgili olan her yönünü ifade eden terimdir. Klasik Yahudi kaynaklarına göre, *Halakhah*'ın en temel kaynağı Sina'da Musa'ya verilen "yazılı vahiy", yani Tevrat'tır.[1]

Tevrat bir hukuk kodu olmayıp genel anlatım tarzını esas alarak içinde farklı neviden hükümleri barındırdığı için[2] din alimleri hayata yön vermek için çeşitli yorum metotlarından yararlanarak Tevrat'ta yer alan ifadeleri tefsir etmiş, ortaya çıkan problemleri çözmek için bunlardan hükümler çıkarmışlar.[3] Tevrat'ın yorumlanması ya kutsal metne paralel olarak ya da bir konuyla ilgili çeşitli yerlerde bulunan metinlerin toplamından hareketle, yani sistematik/konulu metotla gerçekleşmekteydi. Daha sonradan toplanan sözlü gelenekte, yani *Mişna*'da da yöntem olarak bu sistematik/konulu metot izlenmiştir.[4]

Mişna ve yorumu *Gemara*'dan teşekkül eden ve Yahudiler tarafından "sözlü vahiy" mahsulü olarak kabul edilen *Talmud*, içerisinde kıssa ve rivayet türlü anlatılarla (*Haggadah*) birlikte şer'î-amelî hükümleri (*Halakhah*) de barındırarak altı ana bölüme ayrılmakta olup Yahudi hayatını düzenleyen kuralları içermektedir. Ceza hukuku alanına dair hükümler, "zararlar" anlamına gelen *Nezikin* adlı dördüncü bölümde yer almaktadır. Bu bölüm medenî kanun ile ceza kanunlarını içermekte, şahsa ve mülkiyete yönelik zararlar, ticaret, mülkiyet, mahkeme, yemin, geçmiş dönemlerdeki ulema tarafından verilmiş hükümler, putperestlik ve bunlarla ilgili çeşitli konulardan bahseden on kitaptan oluşmaktadır.[5] Bunun dışında kalan diğer

---

[1] Detaylı bilgi için bkz. Louis Jacobs, "Halakhah", *Encyclopaedia Judaica*, VII, 1156-1157. Ayrıca bkz. Peretz Segal, "Jewish Law During The Tannaitic Period", *An Introduction to the History and Sources of Jewish Law*, ed. N. S. Hecht ve dğr., New York: Oxford University Press, 2002, 101-140, 106-108.

[2] Kutsal Kitap'ta yer alan hükümlerin genel karakteristiği için bkz: J. Greenberg, "Crimes and Punishments", *The Interpreter's Dictionary of The Bible*, I, 733-744, 735.

[3] Bu yorum metotları için bkz. Hermann Leberecht Strack-G. Stemberger, *Introduction to Talmud and Midrash*, Edinburgh: T&T Clark, 1991, 18-37.

[4] George Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 4. bsk., New York: Bloch Publishing Company, 1993, 31-32; Ze'ev W. Falk, "Yahudi Hukuku", *İLAM Araştırma Dergisi*, çev. Bilal Aybakan, c. III, (s. 1-1998), 169-192, 172.

[5] Abraham Cohen, *Everyman's Talmud*, New York: Schocken Books, 1975, xxviii; *The Babylonian Talmud* X: *Nezikin* I, ed. Rabbi Epstein, London: The Soncino Press, 1978, xxx-xxxi.

bölümlerde yer alan düzenlemelerde yeri geldikçe müeyyidelere de değinilmiştir.

Eski milletlerde hukukun dinî temellere dayandığı bilinmektedir. Din, ahlak ve hukuk kuralları birbirine karışmış durumdaydı ve din adamları hukukçu vazifesini de icra ederlerdi. Sosyal düzen kuralları da dini karakter taşımaktaydı.[6] İlk kitabî din olan Yahudiliğin hukukî düzenlemesinde de durum farklı değildi. Kutsal Kitap'ta ilahi temellere dayanarak düzenlenen ahlak ve hukuk kuralları arasında belirleyici bir ayırım bulunmamaktaydı. Buna bağlı olarak kutsal metinlerde bu kurallar arasında bağlayıcılık veya müeyyide bakımından ayırım gözetildiğine dair bir işaret de bulunmamaktadır.[7] Şifahi gelenek bu ikisi arasında mahiyet bakımından açık bir ayırım yapmamış olsa da *Mişna*'da bağlayıcılık/yaptırım bakımından ahlak ve hukuk kuralları arasında farklılığın bulunduğu görülmektedir. Mahkeme, yasaklanmış bazı eylemlerin yapıldığı durumlarda ceza uygulamayıp cezayı uygulamayı Tanrıya havale ederek (*ḥayyav be-dinei shamayim*) suçluya manevi baskı uygulardı. Bunun yanı sıra mahkeme tarafından ölümle cezalandırılan bazı ağır suçlarda bile bu ilahî ceza ek olarak bulunabiliyordu.[8] Cezanın Tanrıya havale edilmesi, esasında, yapılan fiilin yasaklığına Tevrat'ta açık şekilde işaret edilmediği durumlarda söz konusu olurdu.[9] Fakat böylesine bir düzenleme çoğu zaman hukukî değerlerin sarsılmasıyla sonuçlanabileceğinden rabbiler bu durumdan rahatsızlardı; nihayet onlar yoruma başvurarak ahlak kurallarını da hukukun alanına dahil ederek ilahî cezanın uygulanmasını da kendi ellerine almış[10] ve bunun karşılığında suçlunun kırbaçlanacağını kurallaştırmışlardı.[11]

Günümüz ceza hukuku terimleriyle ifade edecek olursak, Yahudi ceza hukukunda da cezayı mûcip suçun oluşması için suç unsurlarının, suç ve ceza kuramıyla ilgili prensiplerin bulunması gerektiği kuralı mevcuttu. Bunlarla maddi ve manevi unsur, fail ve ehliyet, suçun kanuniliği ve hukuki konusu, cezalandırmada şahsilik ve cezanın amacı gibi prensipleri kastetmekteyiz. Bunların, günümüzdeki biçimde sistemli olarak bulunmamalarıyla beraber verilen hükümlerden dikkate alındıkları belli olmaktadır. Kısa şekilde bunlara dikkat etmede fayda vardır.

---

[6] Necip Bilge, *Hukuk Başlangıcı*, 15. bsk., Ankara: Turhan Kitabevi, 2001, 6-8.
[7] Saul Berman, "Law and Morality", *Encyclopaedia Judaica*, X, 1480-1484, 1480-1481.
[8] Berman, "Law and Morality", 1482; Haim Herman Cohn, "Divine Punishment", *Encyclopaedia Judaica*, VI, 120-122, 121. Ferisiler ve Sadukiler arasında bağlayıcılıkla ilgili kaynak farklılığı için bkz. Daniella Piattelli ve Bernard S. Jackson, "Jewish Law During The Second Period", *An Introduction to the History and Sources of Jewish Law*, ed. N. S. Hecht ve dğr., 19-56, 23-24.
[9] Haim Herman Cohn, "Penal Law", *Encyclopaedia Judaica*, XIII, 222-228, 222. Tevrat'ta açık şekilde belirtilen kurallar "*de-oraita*", rabbilerin çeşitli yorum metotlarıyla Tevrat'tan çıkarttıkları hükümlere "*de-rabbanan*" denir. Detaylı bilgi için bkz: Joel Roth, *The Halakhic Process*, New York: The Jewish Theological Seminary, 1986, 13 ve dm.
[10] Berman, "Law and Morality", 1483. Ayrıca bkz: Baruch A. Levine, *Leviticus: the traditional Hebrew text with the new JPS translation,* Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1989, 241-242.
[11] Haim Herman Cohn, "Flogging", *Encyclopaedia Judaica*, VI, 1348-1351, 1349.

Maddi unsurla ilgili düzenlemeler her suçun kendi özelliklerine uygun olarak yapıldığından, burada manevî unsurun üzerinde duracağız. Failin suçlu bulunup cezalandırılması için yasak fiilin hiçbir baskı veya yanlışlık olmadan özgür iradeyle gerçekleşmiş olması gerekiyordu.[12] Eylem iradeye dayanmıyorsa fail, kusurunun bulunmayışı nedeniyle cezadan muaf addedilirdi. İradenin tespitini muğlak bırakan ikrah ve hata gibi etkenler, yargıda dikkate alınması gereken temel gerekçelerdi. Yasak bir fiili yapmaya zorlanan kişi, ikrahın derecesine bağlı olarak, hukuk karşısında suçsuz kabul edilmekteydi.[13] Ayrıca yasak eylemi sehven yapması durumunda fail, aynı fiili iradeye dayalı olarak yaptığı takdirde uygulanacak olan ölüm veya kırbaç cezasından muaf tutularak, mali bedel ödemeğe (suç sunusu sunmaya) mecbur edilirdi.[14] Failin ceza ehliyetine sahip olması için reşit olması gerekirdi ki normal şartlar altında erkekler 13, kızlar ise 12 yaşına geldiklerinde reşit sayılırlardı.[15]

Cezanın uygulanmasındaki hedefin suçluyu aşağılamak ve toplum içerisindeki itibarını düşürmek olmadığı Tevrat'ta ifade edilmiştir.[16] Yahudi ceza hukukunda kabul edildiği veçhiyle cezalar, kuralın ihlâl edilmesiyle emirlerine karşı gelinen Tanrı'nın gazabını yatıştırmanın[17] yanı sıra toplumdaki[18] kötülüğü ortadan kaldırıp "zehirin yayılmasını önlemek" ve başkalarının da bunu görüp ibret alarak suç işlemesini engellemek için uygulanır.[19] Bu amacın gerçekleşmesi için ceza açık alanda toplumun göreceği bir yerde uygulanırdı.[20]

Bir fiilin suç sayılıp müeyyideye tabi tutulabilmesi için Tevrat'ta dayanağının bulunması gerekirdi. İsmen Tevrat'ta bulunmadığında rabbiler benzetme/kıyas (*gezerah şavah*) yöntemine başvurarak veya diğer yorum yöntemleriyle mevcut problemin hükmünü elde ederlerdi. Bir yaptırım şeklinin tayin edilip uygulanması gerçeği, zaman geçtikçe rabbilerin bu alandaki yetkilerinin daha da genişlediğini söylemeye imkan verir. Nitekim M.Ö. II asırdan itibaren Rabbiler hukukunda ortaya çıkan "tedip mahiyetli kırbaç cezasının" (*makkat mardut*) önerilmesi rabbilerin yetkisindeydi ve hükümleri çiğneyenlere "itaatsizliklerine göre" uygulanırdı.[21]

---

[12] Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 168; Marcus Jastrow-S. Mendelsohn, "Capital Punishment", *The Jewish Encyclopedia*, III, 554-558, 556.
[13] *Baba Kamma*, 28b-29a; Shmuel Shilo, "Ones", *Encyclopaedia Judaica*, XII, 1197-1402, 1398. Failin cezadan muaf tutulmasını sağlayan nedenler konusunda bkz: Cohn, "Penal Law", 223-227.
[14] Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 159, 164.
[15] Maimonides, *Mishneh Torah: The book of women,* Marriage, II:1, 10.
[16] *Tesniye* 25:03.
[17] Haim Herman Cohn, "Punishment", *Encyclopaedia Judaica*, XIII, 1386-1388, 1386-1387.
[18] "Toplum" ifadesiyle sadece İsrailoğulları kastedilir. Nitekim Tevrat'ta birçok yerde "*İsrâil'den kötülüğü atacaksınız.*" diye ifade edilmektedir. (Tesniye 17:12; 22:21-24)
[19] Tesniye 13:11, 17:13, 21:21; Cohn, "Punishment", 1387; Louis Ginzberg-Lewis N. Dembitz, "Crime", *The Jewish Encyclopedia*, IV, 357-359, 357.
[20] Cohn, "Punishment", 1387.
[21] Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 207-210; Cohn, "Flogging", 1350-1351.

Yahudi hukukunda cezanın şahsiliği prensibi de mevcuttu. Kimse diğerinin yaptıklarından sorumlu tutulamazdı.[22] Bu konuda Kutsal Kitap'ta *"Babalar çocuklarının günahından dolayı, çocuklar da babalarının günahından dolayı öldürülmeyecek. Herkes sadece kendi günahı için öldürülecektir"*[23] ifadesi geçer: yine Tevrat'ın başka bir yerinde geçen *"Benden nefret edenin babasının işlediği suçun hesabını çocuklarından, üçüncü, dördüncü neslinden sorarım"*[24] hükmüyle bahis konusu hükmün arasını telif etmek için öngörülen yorum, mezkur iki metnin farklı durumlarla ilgili olduğu şeklindedir. Şöyle ki cezanın şahsiliği prensibine delil olarak sunulan birinci metin, mahkeme tarafından veya diğer bir ifadeyle beşer tarafından verilen ceza ile ilgilidir ve mahkeme kimseyi başkasının suçundan dolayı cezaya çarptıramaz.[25] Oysaki ikinci olan *"hesabın çocuklardan sorulması"* metni Tanrı tarafından verilen ceza ile ilgilidir. Bu tür yargılama ve cezalandırmalar Tanrının kulları üzerindeki imtiyazı nedeniyledir. Ayrıca bu türden cezalar suçun tevarüs edilmesi şeklinde anlaşılmamalı; çocuklara verilen ceza babaya gözdağı vermek mahiyetinde olup bununla babanın acı çekmesi temin edilmektedir.[26]

Yahudi ceza hukukunda suçlar ve cezalar farklı açıdan farklı tasniflere tabi tutulabilir. İhlâl edilen hakkın nispet edildiği kaynak bakımından Tanrı hakkına[27] tecavüz suçları ve insan hakkına tecavüz suçları; suçun derecesi bakımından ağır, orta dereceli ve hafif suçlar şeklinde tasnif edilir.[28] Bu tasnife, önerilerin yaptırımlarla teyit edilip edilmemesi bakımından, cezası özel olarak belirlenmiş suçlar ve cezası kutsal metinlerde önerilmemiş suçlar diye başka bir tasnif de eklenebilir (İfade etmek gerekir ki sunduğumuz tasnif farklı bakış açılarından hareketle oluşturulmuştur ve doğası itibariyle bir grupta yer alan suçlar diğer grubun kapsamı dışında kalmamaktadır). Ayrıca alt başlıklarını da dikkate alarak bu tasnifi genişletmek mümkündür. Bunların yanısıra suçlara yönelik müeyyidenin ağırlığı bakımından oluşturulan tasnif[29] ise bu tasnif çeşitlerini ayırım yapmadan barındırmaktadır. Cezalar ise uygulanan yaptırımın niteliği bakımından hapis cezası, sürgün, manevî cezalar, malî cezalar ve bedenî cezalar şeklinde kısımlara ayrılmaktadır.[30] Recm cezası bedenî cezalar grubunda yer alır.

---

[22] *Baba Kamma*, 88a; Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 158.
[23] *Tesniye* 24:16.
[24] *Tesniye* 5:9.
[25] Jeffrey H. Tigay, *Deuteronomy: the traditional Hebrew text with the new JPS translation*, Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1996, 227.
[26] Tigay, *Deuteronomy*, 66.
[27] "Tanrı hakkı" diye ifade edilen haklar toplum hakkı olarak görülmüş, bununla da sadece İsrâil oğulları kastedilmiştir. (Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 158; Greenberg, "Crimes and Punishments", 734.)
[28] Cohen, *Everyman's Talmud*, 97-103; Louis Jacobs, "Sin", *Encyclopaedia Judaica*, XIV, 1591-1593, 1592; Joseph Jacobs-Judah David Eisenstein, "Sin", *The Jewish Encyclopedia*, XI, 376-379, 376.
[29] Ginzberg-Dembitz, "Crime", 358.
[30] Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 217-227; Editorial Board,-Lewis N. Dembitz, "Punishment", *The Jewish Encyclopedia*, X, 273.

Bedenî cezalar misilleme ve sakatlama cezası, kırbaç cezası ve ölüm cezası şeklinde alt gruplara ayrılmaktadır. Misilleme cezası, "cana karşılık can, göze karşılık göz, dişe karşılık diş, yaraya karşılık yara" gibi[31] kişinin diğerine verdiği zararın misliyle cezalandırılmasıdır.[32] (Nitekim suçu şahadet vasıtasıyla ispat edilip cezaya çarptırılan kişinin suçsuzluğu sonradan ortaya çıktığında yalancı şahide aynı ceza ile misilleme yapılacağı kuralı mevcuttur).[33] Misilleme cezasında temel kural böyle olmakla birlikte sonradan, özellikle yaralama suçlarında, diyete dönüştürülmesi rabbiler arasında kabul edilmişti.[34]

Tevrat, kırbaç cezasının miktarının kırkı aşmaması gerektiğini önermiştir.[35] Rabbiler döneminde yaygınlaşan bu ceza her çeşit itaatsizlikten dolayı te'dip mahiyetinde bir ceza olarak nitelenmiş ve bu nedenle miktarının tayini rabbilerin yetkisine havale edilmiş, üst sınırın da ihtiyaten otuzdokuz kırbaç olacağı kurallaştırılmıştır.[36] Bu şekilde uygulanan kırbaç cezasının ilahi cezaya kefaret olup olmayacağı rabbiler arasında tartışmalara neden olmuş, sonuçta bu cezanın uygulanmasıyla ilahi cezanın düşeceği kabul edilmiştir.[37]

Ölüm cezası ise uygulanma bakımından Tanrı tarafından uygulanan ve mahkeme tarafından uygulanan ceza şeklinde ikiye ayrılmaktaydı. Tanrı tarafından uygulanan ceza "*karet*" diye adlandırılmaktaydı (Yukarıda belirtildiği üzere, sonradan bu ceza mahkeme tarafından uygulanan kırbaç cezasına dönüştürülmüştür). Mahkeme tarafından uygulanan idam cezası, infaz şekli bakımından çeşitli türlere ayrılmıştı. Tevrat, idam cezasının recm, yakma ve darağacına asmakla uygulanabileceğini önermiş, Rabbiler hukukunda ise buna bir ekleme yapılarak idam cezasının, recm, yakma, kafayı kılıçla kesme ve boğarak öldürme şeklinde infaz edileceği kabul edilmiştir.[38] Bu ceza şekillerinin, suçun ağırlığına muvafık olarak sıralanması konusunda tartışmalar cereyan etmiş, sonuçta bu cezanın ağırdan hafife doğru bir sıralamayla "recm, yakma, kılıçla kafayı kesme ve boğarak öldürme" şeklinde (*arba mitot Bet Din*) uygulanacağı kabul edilmişti.[39]

II-Yahudilikte Recm Cezası

Recm cezası sadece Yahudi hukukuna özel bir uygulama olmayıp insanlık tarihinin ilk dönemlerinde Ortadoğu'da bulunan diğer kavimlerde de

---

[31] Çıkış 21:23-25; Levililer 24:18-21.
[32] Detaylı bilgi ve kaynaklar için bkz: Haim Herman Cohn, "Talion", *Encyclopaedia Judaica*, XV, 741-742.
[33] Tesniye 19:19.
[34] *Baba Kamma*, 83b-84b.
[35] *Tesniye* 25:03.
[36] *Makkoth*, 22a-22b; Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 209-210.
[37] *Makkoth* 23a-23b; Moses b. Maimonides, *Mishneh Torah (The Code of Maimonides): The book of judges*, Sanhedrin, New Haven: Yale University Press, 1961-2004, XVIII:1.
[38] Horowitz, *The Spirit of Jewish Law*, 171.
[39] *Sanhedrin*, 49b; Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, XIV:4.

bulunmaktaydı.[40] İsrailoğullarını diğerlerinden ayıran husus, diğer cezalar gibi bu cezayı da Tanrı iradesinin bir sonucu olarak görmelerindeydi.

Recm cezası, diğer idam türlerinden farklı olarak, toplumun aşırı öfkesine, hıncına (*vindicta publica*) neden olan eylemlere yönelik uygulanırdı. Nitekim Yahudilikte de bu cezanın en ağır suçlara yaptırım olarak uygulandığını görmekteyiz.[41] İsrailoğullarına hitap eden Tanrı bu sosyal duruma uygun olarak recmi ceza vasıtalarından biri olarak kurallaştırmıştır. Tevrat'ta recmin toplum tarafından iğrenç karşılanan eylemlerin vukuunda faile uygulandığını gösteren ifadeler mevcuttur.[42] Recm cezasını hak eden bir suçu işleyen kişinin fiili, sadece kendisiyle ilgili olmayıp yaşadığı toplumu da kirletmekteydi ki Tevrat'ta hitap mükellef olan herkese yöneltilmiş ve "*aralarındaki suçluyu dışlayarak toplumun bu fiilin kirinden temizlemesi*" önerilmiştir.[43] Tanrıya ahit vasıtasıyla bağlılığı olan toplumun fertleri, suçlunun cezalandırılmasına toptan iştirak etmekle kendilerini Tanrının gazabından muhafaza ederlerdi.[44] Ayrıca bu cezayı gerektiren olaydan o kadar nefret ediliyordu ki zihinlerden tamamen silinmesini sağlamak amacıyla bu cezanın belli durumlarda hayvanlara dahi uygulanması önerilmişti.[45] Rabbiler hukukunda recm cezası, uygulanan yaptırımların en ağırı olarak kabul edilmiştir.[46]

İşaret edilmelidir ki recm cezasıyla ilgili çeşitli hükümler Tevrat'ta ve Rabbiler hukukunda büyük yer edinmesine rağmen, uygulanması için rabbiler tarafından getirilen şartlar zor olduğundan, rabbiler döneminde bu cezanın pratikte uygulanması çok nadir olmuştur. İfade etmek gerekir ki rabbiler cezaların hafifletilmesi temayülünde olmuşlardır[47] ve bu nedenle idam cezası da nadiren uygulanmıştır.[48] Rabbiler 7 veya 70 senede bir kere olsa bile ölüm cezasının uygulanması hakkında karar çıkartan mahkemeyi "*yıkıcı/imha edici mahkeme*" olarak nitelemişlerdir. Fakat bu, rabbilerin genel kabulünün bu yönde olması şeklinde algılanmamalıdır. Bahis konusu cezanın yürürlükten tamamen kaldırılmasına karşı çıkanlar, bunun toplumu aşırı pisliklerden

---

[40] John D. Davis, "Stoning", *The Westminster Dictionary of the Bible*, Philadelphia: The Westminster Press, 1944, 582.

[41] Bunun nedeninin, Filistin'in taşlık bir yer olması ve buradaki şartlar altında en kolay bulunan cezalandırma vasıtasının taş olduğu şeklinde bir yorum yapılmıştır. (M. Greenberg, "Stoning", *The Interpreter's Dictionary of The Bible*, IV, 447; G. T. Kennedy, "Stoning in The Bible", *New Catholic Encyclopedia*, XIII, 725-726, 725.)

[42] Çıkış 8:26, 17:4; II Samuel 16:5-6. Ayrıca bkz: Cohn, "Capital Punishment", *Encyclopaedia Judaica*, V, 142-145, 142. Kutsal Kitap'ta recmle ilgili ifadeler için bkz: "Stone (1-2)", *Concordance to the Good News Bible*, ed., David Robinson, Suffolk: St.Edmundsbury, 1983, 1129-1130; Alexander Cruden, "Stone (verb)" ve "Stoned", *Cruden's complete concordence to the Old and New Testaments*, 4. bs., London: Lutterworlth Press, 1977, 636.

[43] Tesniye 17:7.

[44] Anthony Phillips, *Ancient Israel's Criminal Law*, New York: Schocken Books, 1970, 24.

[45] Levililer 20:15-16; *Sanhedrin*, 54b-55b.

[46] *Sanhedrin*, 49b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XIV:4.

[47] Filavius Josephus, "Antiquities of The Jews", *The Works of Filavius Josephus*, tr., William Whiston, London: T. Nelson and Sons, 1886, XIII:10:6.

[48] R. J. Zwi Werblowsky, Geoffrey Wigoder (ed.), "Capital Punishment", *The Oxford Dictionary of The Jewish Religion*, New York: Oxford University Press, 1997, 149.

temizlemek için vazedildiğini ileri sürerek İsrailoğulları içerisinde pisliklerin artacağından rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir.[49]

Bu konudaki tartışmaların devam etmesiyle birlikte II Mabedin Romalılar tarafından tahrip edilmesinden (M.S. 70) 40 sene önce, yani M.S. 30 senesi civarında ölüm cezasının ve bunun içinde recm cezasının da uygulamadan kaldırılması resmi olarak kabul edilmiştir.[50] Bu nedenle mezkûr ceza ile ilgili bilgilerin mahkeme uygulamalarından daha çok teorik hukukî incelemeleri yansıttığı zihinde tutulmalıdır.

A-Tevrat'ta Recm Cezası

Tevrat'ta, taşlama/recm eylemini ifade etmek için, aralarında anlam farklılığı bulunmayan "*ragam*" şeklinde okunan "רגם" ve "*saqal/seqilah*" şeklinde okunan "סקילה/סקל" kelimelerini kullanılmıştır.[51] Tevrat'ın Yunanca nüshası olan *Septuagint*'te her iki kelime için "*lisovoleo*" şeklinde okunan "**λιθοβολέω**" ifadesi kullanılmıştır.[52]

Recm tabiri Tevrat'ta birçok yerde geçmektedir. İşaret edelim ki Tevrat'ta recm etme eylemi sadece "taşlamak" şeklinde ifade edilmesinin yanısıra[53] "taşlayıp öldürmek" şeklinde de geçmektedir[54] ve her iki ifade ile aynı şeyin kastedilir. Her iki ifadede söz konusu olan, suçlunun toplum tarafından taşlanarak öldürülmesidir. Recm cezasını gerektiren suçun işlendiğini saptamak için gereken yargı prosedürü hakkında Tevrat'ta bir bilgi verilmemekte, sadece bu cezanın uygulanması için suçun vukuuna muttali olan en az iki şahidin gerektiği belirtilmektedir.[55] (Genel olarak kimin şahadetinin kabul edilip edilmemesi konusunda Tevrat'ta açıklama bulunmamaktadır).[56] Bu sınırlı anlatım üslubuna rağmen Tevrat, önemine binaen olsa gerek, recm cezasını gerektiren suçların neler olduğu konusunu net olarak açıklamıştır. Tevrat şu suçların recm cezasını gerektireceğini önermiştir:[57] öküzün bir insanı öldürmesi durumunda öküze uygulanması;[58] ilah Molek'e çocuk kurban etmek;[59] cincilik ve ruh çağırma vasıtasıyla büyücülük yapmak;[60] Rabbe karşı gelerek küfretmek;[61] Şabat (Cumartesi) günü yasağına

---

[49] *Makkoth*, 7a.
[50] *Kethuboth*, 30a-30b; *Sanhedrin*, 41a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XIV:13.
[51] Phillips, *Ancient Israel's Criminal Law*, 24; Kennedy, "Stoning in The Bible", 725; Jastrow-Mendelsohn, "Capital Punishment", 557.
[52] Kennedy, "Stoning in The Bible", 725.
[53] Çıkış 8:26, 17:4; Hezekiel 16:40, 23:47.
[54] Çıkış 19:12-13, 21:28-32; Levililer 20:2, 27, 24:16, 23; Sayılar 15:35-36, Tesniye 13:9-10, 17:5-7, 21:21, 22:21, 24; Yeşu 7:25; I Samuel 30:6; I Krallar 12:18, 21:10, 13; II Tarihler 10:18, 24:21.
[55] Tesniye 17:6.
[56] Editorial Board, "Witness", *Encyclopaedia Judaica*, XVI, 584-585, 585.
[57] Burada zikredilenler "recm cezasını açık olarak belirten" metinler olup sonralar rabbiler tarafından recm şeklinde yorumlanan metinler değildir.
[58] Çıkış 21:28-32.
[59] Levililer 20:2.
[60] Levililer 20:27.
[61] Levililer 24:15-16.

uymamak;[62] İsrailoğullarını, milli Tanrıdan yüz çevirerek diğer ilahlara tapmaya teşvik etmek;[63] İsrailoğullarının milli Tanrısından yüz çevirerek diğer ilahlara tapmak;[64] ebeveyne karşı gelmek[65] ve nişanlı kızla zina etmek.[66]

Tevrat'ta recm cezasının infaz biçimi açık bir şekilde geçmemekle beraber kullanılan ifadelerden, toplumun taş ve benzeri şeylerle suçluyu ölünceye dek taşlamaları anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili metinlerden hareketle recm cezasının şöyle uygulandığını söyleyebiliriz: Erkek veya kadın ayırımı gözetilmeden, suçlunun taşlanmasına dair verilen karardan sonra İsrâiloğulları ölünceye dek ona taş ve benzeri sert nesneler atardı. Recmden önce şahitlerin ellerini suçlunun başına koymaları gerektiği emri,[67] suçun yarattığı kirliliği İsrailoğullarından alarak suçluya aktarmalarının, dolayısıyla toplumun bu kirden temizlenmelerinin bir sembolü olarak yorumlanmıştır.[68] İnfaza şahitlerin taşlamasıyla başlanması bir kuraldı.[69] Daha sonra ise hazır bulunanlardan yaşlılar taş atarlardı. Hazırlar arasında kadın bulunmazdı.[70] Suçlunun infaz sırasında kaçmaması için yere gömülüp gömülmeyeceği veya bağlanıp bağlanmayacağı konusunda bir şey belirtilmemişse de, infaz sırasında suçlunun kaçtığına işaret eden bir metin bulunmadığından kaçmanın bir yolla engellendiği anlaşılmaktadır.

Recmin uygulanması için özel bir yerin bulunup bulunmamasını saptamak için kutsal metinlere baktıkta infazın çeşitli mekanlarda yapıldığını nakleden metinlerle karşılaşırız. Bu cezadan bahseden bazı metinlerde belli bir mekân zikredilmeden sadece recmin uygulanması önerilmiş,[71] bazılarındaysa infaz için özel olarak mekan tayin edilmiştir. Örneğin, zina eden kızın babasının evinin kapısının önünde recm edilmesi gerektiği önerilmiş,[72] bazı durumlarda da cezanın, İsrailliler yerleşik hayata geçmeyip çölde dolaştıkları dönemde konakladıkları yerin dışarısında,[73] yerleşik hayat yaşadıkları dönemde ise şehrin kapısında uygulanmasından bahsedilmiştir.[74] Bu belirsizlikler göz önünde bulundurularak cezanın, büyük olasılıkla İsrailoğullarının oturduğu bölgenin dışında uygulanmış olabileceğini düşünmekteyiz. Çünkü bu ceza tüm İsrâillilerin suçun kirinden arındırılmasını hedeflemek-

---

[62] Sayılar 15:32-36.
[63] Tesniye 13:7-12.
[64] Tesniye 17:2-5.
[65] Tesniye 21:18-21.
[66] Tesniye 22:21, 24.
[67] Levililer 24:14.
[68] Greenberg, "Crimes and Punishments", 741.
[69] Tesniye 17:7.
[70] Phillips, *Ancient Israel's Criminal Law*, 25. Ayrıca bkz. Tesniye 21:21 ve 22:21.
[71] Çıkış 21:28-32; Levililer 20:2, 27,
[72] Tesniye 22:20-21. Cezanın burada uygulanması kızın suçunun sadece zifafta bilinmesine göredir. Detaylı bilgi için bkz: Eldar Hasanov, *İslâm hukuku ile karşılaştırmalı olarak Yahudi hukukunda zina ve benzeri cinsel suçlar*, (yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), İstanbul, Marmara Üniversitesi SBE, 2007, 28-29.
[73] Levililer 24:24; Sayılar 15:35.
[74] Tesniye 17:5, 21:21, 22:24.

teydi.[75] Bundan başka Tanrı suçluyu kendi halkı arasından atmasıyla da tehdit etmekteydi.[76] Bu gibi verilere dayanarak cezanın İsrâiloğullarının yaşadığı yerin dışında infaz edilmesinin, sembolik olarak bu amacı yerine getiren en güçlü vasıta olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte bahis konusu cezanın, semboliklikten dolayı değil de malzeme ve alan genişliğinin yanısıra özel bir infaz yerinin bulunduğundan dolayı İsrailoğulları topluluğunun konakladıkları yerin dışarısında uygulandığı görüşüne[77] de işaret etmek gerekir.

Yukarıda da işaret edildiği gibi Tevrat'a göre recm cezasıyla cezalandırılma sadece insanlar için değildi. Bazı durumlarda bu ceza hayvanlara da uygulanabilirdi. Bir öküzün hür bir insanı öldürmesi halinde taşlanacağı ve etinin yenmemesi, sahibinin ise daha önceden bu konuda uyarılıp uyarılmamasına bağlı olarak yaptırıma tabi tutulması kuralı Tevrat'ta yer almaktadır.[78] Burada öküz örnek olarak kullanılmıştır; insanlara zarar veren hayvanlar da bu hükme tabidir.[79]

B-Rabbiler Hukukunda Recm Cezası

Tevrat'taki sınırlı anlatıma rağmen Rabbiler hukukunda konu detaylı bir şekilde ele alınmış, suçun vukuundan başlayarak cezanın infazına dek, ayrıca infazdan sonra gereken uygulamalar konusunda ayrıntılar ortaya konulmuştur. Daha detaylı açıklayacağımız üzere, Rabbiler hukukunda recmi gerektiren suçlar, yargılama safhası ve buradaki çeşitli kurallar, cezanın infazıyla ilgili kuralların belirtilmesinin yanısıra infazdan sonra cesetle ne yapılması gerektiği hakkında bilgiler de ele alınmıştır.

1-Recm Cezasını Gerektiren Suçlar

Rabbiler hukuku Tevrat hükümlerinde yer alan recmi gerektiren suçlar konusunu detaylı bir şekilde işlemiş, benzetme/kıyas (*gezerah şavah*) ve diğer yorum metotlarını da kullanarak bu suçların kapsamını genişletmiştir. Bu genişleme aslında yeni bir suç türü ihdas etmek şeklinde olmayıp, Tevrat'ta ismen geçmese de suç sayılan bu eylemlerle büyük ölçüde aynı mahiyette olmakla birlikte toplumun da aşırı nefretine neden olan diğer eylemleri de recmi gerektiren suç kapsamında mütalaa etmek şeklindedir. Rabbiler hukukunda bu cezanın bazı durumlarda siyâseten de uygulandığına işaret temek gerekir.[80]

Rabbiler, kutsal metinlerde recm cezasıyla ilgili yerlerde kullanılan ifadelere bakarak, bunların diğer yerlerde de tekrarlanması durumunda aynı

---

[75] Tesniye 17:7.
[76] Levililer 20:3, 5-6.
[77] Phillips, *Ancient Israel's Criminal Law*, 25.
[78] Çıkış 21:28-32.
[79] Nahum M. Sarna, *Exodus: the traditional Hebrew text with the new JPS translation,* Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1991, 127.
[80] *Sanhedrin*, 46a.

ifadeden hareketle –infaz şekli belirsiz bırakılmakla birlikte- önerilen ölüm cezasının recm cezası olduğunu kurallaştırmışlardır. Şöyle ki suçlunun recm cezasıyla cezalandırılacağını öneren metinde[81] *"kanından kendisi sorumludur"* anlamındaki *"demihem bam"* ifadesi geçtiğinden, aynı ifade, ceza şekli belirtilmeden suçlunun öldürülmesi gerektiğini öneren diğer yerlerde[82] de kullanıldığında recmi önerdiği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca şeklî bakımdan farklı olsa da mahiyet olarak aynı suç hakkında bahsedildiği durumda bir yerde recm cezasına açık şekilde işaret edilip diğer bir yerde infaz şekli belirtilmeden sadece suçlunun öldürüleceğini öneren metinler de birleştirilerek, cezanın recm olması gerektiği ifade edilmiştir.[83]

Rabbiler hukukunun bu neviden eklemeleriyle, bağlayıcı olarak kabul edilen görüşe göre, recm cezasını gerektiren suçların şunlar olduğu üzerinde karar kılınmıştır: İsrailoğullarının milli Tanrısından yüz çevirerek putlara/diğer ilahlara tapma; Tanrıya küfretme; bir kişiyi milli Tanrıdan yüz çevirerek diğer ilahlara tapmaya davet etme; peygamberlik iddiasında bulunup toplumu milli Tanrıdan yüz çevirerek diğer ilahlara tapmaya davet etme; evladını ilah Molek'e kurban etme; Şabat (Cumartesi) günü yasağını çiğneme; öz anneyle cinsel ilişkiye girme; üvey anneyle cinsel ilişkiye girme; geliniyle cinsel ilişkiye girme; nişanlı kızla cinsel ilişkiye girme; homoseksüellik; erkek veya kadının hayvanla ilişkiye girmesi; anneye veya babaya lanet etme; erkeğin ebeveynine karşı gelerek isyan etmesi; falcılıkla uğraşma; ruh çağırmakla veya o dönemde başvurulan diğer yollarla sihirbazlık ve büyücülük yapma suçları.[84] Genel olarak bunları karakterize ettiğimizde, aralarındaki ortak noktanın esasen, Tanrının otoritesini reddetmekle O'na karşı gelmek, Tanrı adına yalan söylemek, yüz kızartan bir şekilde cinsel ahlaksızlık işlemek ve soyun kutsiyetinin hâmili ve nâkili olan ebeveyne itaatten boyun kaçırma[85] olduğu ortaya çıkmaktadır.

2-Yargılama safhası

Yahudi hukukuna göre recm cezasını mucip bir fiilin vukuuna şahitlik yapacak kişilerin bulunması halinde mahkeme kurulacak ve meseleyi araştıracaklar. Yahudilikte mübarek sayılan günlerde ölüm cezası uygulanamayacağından bu günlerde ilgili mahkeme kurulamaz. Olayı araştırıp cezayı uygulamak için toplanan mahkeme heyetinde bulunanların sayısının 23'ten az olmaması gerekmektedir. Rabbilerle beraber burada Levi oğulları ve rabbi ile evlenme engeli bulunmayan diğer İsrâilliler[86] de bulunabilirler. Katılım-

---

[81] Levililer 20:27.
[82] Levililer 20:9, 11-13, 16.
[83] Jastrow-Mendelsohn, "Capital Punishment", 555.
[84] *Sanhedrin*, 53a; Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, XV:10. Diğer kaynaklar için bkz. Jastrow-Mendelsohn, "Capital Punishment", 555.
[85] Yahudi kültüründe ebeveyne itaatin çok önemli olduğu, Kur'ân'da Yahya'nın (a.s.) bu özelliğiyle övülmesinden de anlaşılmaktadır. (Meryem 19/14.) Ayrıca yine Kurân, Hz. İsa'nın Yahudilere, annesine saygılı olduğu yönünü vurguladığını nakleder. (Meryem 19/32.)
[86] Yahudi hukukunda evlilik engelleri konusunda bkz. Hasanov, *Yahudi hukukunda zina*, 82-96.

cılar konusundaki bu sınırlama, büyük olasılıkla, cezaya karar verenlerin kimse tarafından ayıplanmayacak derecede lekesiz ve âlî olmalarının sağlanması ve toplum tarafından yüz karası addedilen bir fiil hususunda hükme varırken İsrailoğullarının seçilmişliğinin ön plana çıkarılması düşüncesine dayanmaktadır.

Suç hakkında ihbar, olayın görgü tanıkları tarafından yapıldığı için mahkeme heyeti aslında olayda bahis konusu cezayı gerektiren suç unsurlarının bulunmadığını araştırarak "suçun oluşmadığını ispatlamak için" toplanır. Cezanın uygulanabilmesi için 23 üyeden en az 13'ünün buna olumlu karara varması gerekir.[87] Her vasıtayla cezanın uygulanmasının önüne geçmeye çalışan rabbiler özellikle yargılama prosedüründe bu niyetlerini gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Yargılama süresinin uzunluğu ve hakemlerin karar almalarındaki suçtan beraata yönelik teşviklerden de bu belli olmaktadır. Örneğin mahkeme heyetinde temsil olunanlar sanığın suçluluğuna dair kararını değiştirebilirler, fakat beraat hakkındaki kararlarından dönemezler. Ayrıca yargılama gündüz vakti başlayıp gündüz vakti de bitirilmelidir. Ölüm cezasının uygulanması acele yargıyla karara bağlanamaz; beraat hakkında olan karar aynı gün verilebilse de ceza hakkındaki karar mahkemenin ikinci gününden önce verilemez.[88] Bundan başka beraatın ileri sürülmesinde sınır bulunmamaktadır. Hatta recm kararı hükme bağlandıktan sonra bile infaz sırasında beraat için hâkimler veya suçlu tarafından ileri sürülen deliller dikkate alınarak bunun cezayı düşürmek için yeterli olup olmaması araştırılır.[89]

3-Şehadet

Yahudi hukukunda kabul edildiği üzere ölüm cezasıyla sonuçlanacak yargılamada eyleme tanıklık yapanların sayısı ikiden az olmamalıdır.[90] Rabbiler hukuku şahitler konusuna büyük yer ayırmış, şahadetle bağlantılı çeşitli konuları uzun uzadıya anlatmıştır.[91] Rabbiler hukukuna göre şunların mahkemede şahit ve hâkim sıfatıyla bulunmasını yasal değildir: zar atmakla kumar oynayan, tefeci, güvercin uçuran ve bu yolla para kazanan, Şabat yılı ürünlerinin ticaretini yapanlar. R. Yudah bunlar için bu işleri meslek olarak yapma şartını koşmuştur.[92] Bunlardan başka hırsızların, ticarette zor kullananların, sahibinden izin almadan başkalarının arsasında hayvan otlatan çobanların, vergi tahsildarlarının ve meyhanecilerin de şahadeti kabul edil-

---

[87] Gerekirse üyelerin sayısı gerekirse hatta 71'e dek artırılabilir. Duruşma sırasında üyelerin görüşlerinin sayı bakımından dengelenmesi konusunda bkz. *Sanhedrin*, 40a; Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, VIII:1-3, IX:1-3.
[88] *Sanhedrin*, 32a-36b, 40a; Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, VIII:1, IX:2, XI:1-2, 11.
[89] *Sanhedrin*, 42b-43a.
[90] Tesniye 17:6, 19:15; *Makkoth*, 5b-6a; Maimonides, *Mishneh Torah,* Evidence, V:1.
[91] *Shebuot* (bu bölüm Yemin konusundadır ve içerisinde şahadet konusuna sıkça atıf yapılmaktadır.); *Makkoth*, 2a-7a; *Sanhedrin*, 23a-31b, 37a-37b, 40a, 41b-42a. Yahudi şeriatında şahadet konusunda çalışma yapılması çok faydalı olardı.
[92] *Sanhedrin* 24b; Maimonides, *Mishneh Torah,* Evidence, X:4.

mez.[93] Ayrıca erkek kardeş, baba, amca, dayı, kızkardeşin eşi, teyze ve halanın eşi, üvey baba, bacanak, kayınpeder, kayınbirader ve burada sayılanların oğulları ve üvey oğlun kendisinin şahadette bulunması geçerli değildir. Nitekim kişinin düşmanının dostu da mahkemede şahitlik edemez.[94] Ayrıca kadının, kölenin ve reşit olmayan erkeğin şahadeti dikkate alınmaz. Bunlardan başka şahit, toplumda saygın ve aklî dengesi yerinde olan, fiziksel kusurları olmayan, "itaatsizlik" suçundan dolayı kırbaç cezası görmemiş birisi olmalıdır. Ayrıca şahidin herhangi bir beklentisinin olmaması da şahadetin kabulü için önemlidir.[95]

Suç sayılan eylemin yapılış şekli, zamanı ve mekânı, suç işleyen kişiyi tanıyıp tanımaması, bu eylemi yaparken yaptığının recmi gerektiren büyük bir suç olması hakkında uyarıda bulunup bulunmama konusunda şahitler mahkemede detaylı şekilde açıklamada bulunurlar. İfadeleri birbiriyle uygun olmadığı durumda bu sanığın lehine yorumlanacaktır.[96] Rabbiler uyarıda bulunma koşulunu getirmekle iki hedefi gözetmişlerdir. Bunlardan birincisi kişinin suçu isteyerek yaptığını saptamaktır. Sanığın suçlu sayılması için suçu kendi iradesiyle ve bu suça niyetlenerek yapması gerektiğinden, uyarıda bulunmakla kişinin kasıtlı olup olmadığı tespit edilir. Uyarının yapılmaması sanığın suç sayılan eylemi bilmeyerek, yanlışlıkla işlemesi şeklinde yorumlanır ve recm cezası uygulanmaz.[97] İkinci hedef ise kişinin ölümü kabullenmesidir. Uyarının yapılması durumunda bile suça devam eden kişi ölümü hukukî olarak kabullenmiş addedilir ve bu durumda mahkemeye sadece onun kabullendiği bu ölümü uygulamak kalır.[98] Rabbanî hukukta getirilen bu düzenleme, yukarıda işaret edildiği gibi, recm cezasının neredeyse uygulanmamasıyla sonuçlanmıştır.

4-Cezanın uygulanması safhası

Yargılama sonucu sanığın suçlu olduğu ispat edildikten sonra suçluyu recm etmek için infaz yerine götüreceklerdir. Ceza İsrâiloğullarının yaşadığı yerin dışında infaz edilir ve cezanın uygulanması sırasında mahkeme heyetinden kimse orada bulunamaz.[99] Cezanın uygulanmasından

---

[93] *Sanhedrin* 25b; Maimonides, *Mishneh Torah,* Evidence, X:4.
[94] *Sanhedrin* 27b; Maimonides, *Mishneh Torah,* Evidence, XIII:1-15.
[95] Maimonides, *Mishneh Torah,* Evidence, IX:1-12, X:1-5. Detaylar ve diğer kaynaklar için bkz. Haim Herman Cohn, "Witness", *Encyclopaedia Judaica*, XVI, 585-590.
[96] *Sanhedrin*, 40a; Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, XII:1-2.
[97] Hyam Maccoby, *Judaism in the First Century*, London: Sheldon Press, 1989, 52-53. Suçun manevi unsuruna yukarıda işaret edilmiştir.
[98] *Sanhedrin*, 41a. "Ölümü kabullenme" ifadesi, kanımızca, Tanrı hükmünü çiğnemenin yanı sıra onu kabul etmeyip temelden reddetmenin sembolik bir anlatımıdır. Şöyle ki uyarılırken anlamadığına işaret olarak kafayı sallama veya susarak suça devam etme halinde ilahi hükmün temelden reddi unsuru bulunmadığından fail ölüm cezasına çarptırılamaz. (Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, XII:2, XVIII:5.)
[99] *Sanhedrin*, 42b-43a.

önce suçluya uyuşturucu katılmış içki verilerek fazla acı çekmemesi temin edilir.[100]

Cezanın uygulanmasına engel olabilecek her şeyin dikkate alınması gerekir. İnfazdan önce böyle bir engel, suçlunun kendisi ve mahkeme tarafından ileri sürülebilir. Hatta recm cezasının uygulanması karara bağlandıktan sonra infazı önleyecek bir iddianın ileri sürülebilmesi durumunda olayın araştırılması için, mahkemenin kapısında elinde sancak olan bir kişi ve onun verdiği işareti görüp infazı durduracak yerde başka birisi bekletilir. Eğer böyle bir durum ortaya çıkarsa infaz durdurulur ve iddia dinlenilerek araştırılır. İddianın geçersizliği durumunda ceza uygulanacaktır. Hatta sıradan birisinin de ifadesinin dikkate alınması gerekir. İnfaza götürülürken suçlunun önünde birisi giderek onun kim olduğu, hangi suçu işlediği, şahitlerin kimler olduğunu yüksek sesle bağırarak ilan eder, ayrıca suçluya faydası olabilecek bir iddiası olanın gelip söylemesini ve cezayı engellemesini ister. Ölüm cezasının, suçlunun hayatı boyunca işlediği günahlara da bedel olacağı şeklinde yorumlar yapılmıştır. Recm edileceği yere 10 kubit[101] kala suçluya "günah çıkarması" teklif edilir. Bu günah çıkarma her günahın isimleriyle sayılması veya "*bu ceza benim tüm günahlarıma affettirici olsun*" şeklinde genelleme tarzında yapılabilir.[102] İnfaz edilecek yere 4 kubit kala suçlunun elbisesi çıkartılır. İhtilâf sonucu tercih edilen görüşe göre erkekler sadece önü kapatılmış olarak, kadınlar ise bir gömleğe bürünmüş halde recm edilecektir. Boyunun iki katı derinliğinde kazılmış bir çukurun başına getirilen suçluyu şahitlerden biri çukura itecek, eğer suçlu ölürse ceza bitmiş sayılacaktır. Suçlu ölmediği zaman şahit çukura inerek suçluyu arkası üzerine uzatacak, bundan sonra ikinci şahit de suçlunun göğsü üzerine ağır bir taş fırlatacaktır. Suçlu yine de ölmediğinde hazır bulunanlar onu taşa tutarak öldüreceklerdir.[103]

Böylece Rabbiler hukukunda, Tevrat hükümlerinde bulunmamasına karşın, recm için özel bir şeklin ve yerin icat edildiğini görmekteyiz. Tevrat'ta hazır bulunanların suçluyu taşa tutarak öldürmeleri öngörülmesine rağmen Rabbiler hukuku recm cezasına, suçlunun derhal ölüp fazla acı çekmemesi için, onu yüksekten çukura itmekle başlanacağını kurallaştırmıştır.[104] Tevrat'ta recm cezasının şehrin dışarısında uygulanması kuralını Rabbiler hukuku da kabul etmiştir. Fakat Rabbiler hukuku şehir sakinlerinden çoğunun putperest olması durumunda cezanın mahkemenin önünde uygulanacağını önermiştir.[105]

---

[100] Maimonides, *Mishneh Torah,* Sanhedrin, XIII:2.
[101] Kubit: Dirsekten orta parmağa kadar olan uzunluk ölçüsü.
[102] *Sanhedrin*, 42b-44a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XIII:1.
[103] *Sanhedrin* 44b-45b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XV:1.
[104] Cohn, "Capital Punishment", 142-143; Werblowsky-Wigoder, "Capital Punishment", 149.
[105] *Kethuboth*, 45b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XV:2.

5-Ceza sonrası safha

İnfaz bittikten sonra ceset taşlar altında bırakılmaz; çıkarılıp başka bir yerde gömülmesi gerekir. Cesedin darağacına asılması konusuna Tevrat genel ve sathî bir şekilde değinmektedir.[106] Rabbiler hukukunda bu konuda tartışmalardan sonra varılan sonuca göre sadece puta tapan ve Tanrıya küfredenin cesedi kısa bir süreliğine asılacaktır. Ayrıca bu uygulama sadece erkeklere yönelik olup kadınlara uygulanamaz.[107] Bu kural, suçlunun taşların altında bırakılarak mezarının da orası olacağı şeklindeki yorumun gerçeği yansıtmaktan uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca suçlunun taşların altında bırakılması görüşüne delil olarak ileri sürülen "suçluyla fiziksel temastan çekinmekle topluluğu onun suçunun kirinden muhafaza etme" görüşü de, recmden önce şahitlerin ellerinin suçlunun başına koymalarını öneren kuralla çatışmaktadır. Bu nedenle recm cezasından sonra suçlunun cesedinin taşlar altında bırakılmayacağı, infazdan sonra çıkartılıp başka bir yerde gömüleceği görüşünün gerçeğe uygun olduğunu söylemek doğru olacaktır.[108]

Rabbiler hukuku bu konuda da pratik bilgiler vermektedir. Recmden sonra suçlunun bedeni güneşin batışına yakın bir zamanda darağacına asılır ve güneş batmadan önce de oradan indirilir.[109] Daha sonra gömülmek için götürülür. Suçlu için açıktan ağlamak olmaz; yakınları kederlerini sadece yüreklerinde taşıyacaklar. Suçlunun cesedi babalarının mezarları yanında gömülemez; özel olarak ayrılmış bir yerde defin ritüelleri uygulanmadan defnedilecektir. Ayrıca suçlunun akrabalarının mahkemeye gelerek üyelere ve şahitlere kin tutmadıkları hakkında itirafta bulunmaları veya bunu gösterecek türden davranışlarda bulunmaları gerekmektedir.[110] İşaret edelim ki recmde kullanılmış taşların da mezara yakın bir yerde gömülmesi icabeder.[111] Bundan başka cesedin asıldığı darağacının da gömülmesi gerekir. Bu yüzdendir ki darağacının kolay taşınabilir bir direk olması, meyveli bir ağaç olmaması önerilmiştir.[112] Bununla hem de o ağaca bakarak böyle bir suçlunun anımsanmaması temin edilecektir[113] ki bu kuralın da suçu toplumun hatırasından silmeye yönelik olduğu aşikârdır.

C-Recm Cezasının Tarihî Seyri

Tevrat'ta recm cezasının infazının bizzat Hz. Musa (a.s.) tarafından gerçekleştiği örnekleri kutsal metinlerde bulunmaktadır.[114] Bu ceza daha

---

[106] Tesniye 21:22-23.
[107] Detaylar için bkz: *Sanhedrin*, 45b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XV:6-7.
[108] Phillips, *Ancient Israel's Criminal Law*, 24.
[109] *Sanhedrin*, 46b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XV:7.
[110] *Sanhedrin*, 46a-47a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XIII:6, XIV:9.
[111] Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XV:9.
[112] Jastrow-Mendelsohn, "Capital Punishment", 557.
[113] Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XV:9.
[114] Levililer 24:23; Sayılar 15:36.

sonra da uygulanmaya devam etmiştir.[115] Dikkat çeken şudur ki bu ceza her zaman Tevrat hükümleri içerisinde mevcut olan suçlara yönelik önerilen müeyyideler mahiyetinde olmayıp halkın nefret ettiği, aşırı tepki verdiği olayların failine de uygulanmıştır.[116]

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi ölüm cezasına, bu kabilden recm cezasına da rabbilerin münasebetleri iyi olmamıştır; onlar her vasıtayla bu cezanın uygulanmasının önüne geçmeye çalışmışlar. Gerek verilen hükümlerin arka planında yer alan düşünceden ve gerekse rabbilerin bu cezayı uygulayıp bir insanı hayat hakkından mahrum bırakmanın yükünü omuzlarına alma çekimserliğinden veya muhtemelen sosyal itibar ve halkın sevgisinin kazanılmasında bu cezaya karşı çıkmakla bir avantaj sağlama düşüncesin de bu durum anlaşılmaktadır.[117] Nitekim bu cezanın 7 senede bir defa da olsa uygulanması hakkında karar çıkartan mahkemeyi *"yıkıcı/imha edici mahkeme"* olarak adlandırmakla [118] rabbiler münasebetlerini net bir şekilde ortaya koymuşlardır. Bu bilgilere dayanarak bu cezanın uygulamasının nadir olduğunu söyleyebiliriz. Böyle uygulama sınırlamalarının sonunda, kaynaklarda yer aldığı veçhiyle, II. Mabedin yıkılmasından 40 sene önce ölüm cezası hakkında karar alma yetkisini elinde bulunduran Büyük Mahkeme (*Sanhedrin*) faaliyetini durdurdu. Bununla da ölüm cezasının, dolayısıyla recm cezasının uygulanması resmi olarak yürürlükten kaldırıldı.[119] II. Mabedin, Yahudilerin Roma imparatorluğuna karşı ayaklanmaları sonucunda miladın 70. yılında Romalılar tarafından tahrip edildiğini göz önünde bulundurduğumuzda,[120] recm cezasının uygulamadan kaldırılması kararının alınmasının M.S. 30 senesinde vuku bulduğunu söyleyebiliriz. Fakat bu durumun istismar edilmemesi için rabbiler, insanların vicdanına hitap ederek suçtan uzak durma duygusunu canlı tutmaya ve toplum sağlığını bu yolla temin etmeye çalışmışlardır. Şöyle ki artık mahkeme tarafından uygulanamayacak olan bu cezanın Tanrı tarafından dolaylı yollarla verileceği ve suçlunun cezasız bırakılmayacağı görüşü hâkim oldu. Getirilen çözüme göre, recm edilirken yükseklikten taşın üzerine itilmenin bir sembolü olarak, bu cezayı hak eden suçlu *"evin damı veya dağ gibi yüksek bir yerden düşerek yahut da vahşi hayvan tarafından saldırılarak ölecek"* ve bununla da hak yerini bulacaktır.[121]

---

[115] Yeşu 7:25-26. Burada hakkında bahsedilen olay sıradan hırsızlık olmayıp Tanrıya karşı gelerek ahdi bozmaktır (7:11) ve recm cezası da bu nedenle uygulanmıştır. Birinci Krallar 21:13.
[116] Birinci Krallar 12:18; İkinci Tarihler 10:18, 24:21.
[117] *Makkoth*, 7a.
[118] *Makkoth*, 7a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XIV:10.
[119] *Kethuboth*, 30a-30b; *Sanhedrin*, 27a, 41a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XIV:13.
[120] Menahem Stern, "The period of the Second Temple", *A History of the Jewish People*, ed. Haim Hillel Ben-Sasson, 10. bsk., Cambridge, Massachusetts: Harvard University, 1997, 185-303, 303.
[121] *Kethuboth*, 30b; *Sanhedrin*, 37b.

Sonuç

Recm cezası sıradan bir ceza türü olmayıp toplumun aşırı nefretle tepki verdiği bir eylemin vukuunda uygulanmıştır. Nitekim Yahudi dinî metinlerinde de, hem Tevrat hükümlerinde hem Rabbiler hukukunda, bahis konusu ceza şeklinin öngörülmesinde bu karakteristiğin temel alınmış olduğu aşikardır. Hatta resmî/şer'î olarak uygulamadan kaldırılmasından sonra bile Yahudiler kendi aralarında bu cezayı kültürel olarak devam ettirmişler; içlerinden birisinin toplumsal nefret uyandıran bir suç işlediğinde bu cezayı uygulamışlardır.[122] Bu da söz konusu cezanın, rabbilerin kararları dışında da toplum tarafından uygulanan bir ceza olduğunu ve toplumun nefretinin dışa vurması, toplumsal nefrete sebep olan eylemin failinin hak ettiğini bir şekilde alması olduğunu söylememize imkân vermektedir. Nitekim uygulamadan kaldırıldıktan sonraki haliyle işaret ettiğimiz bu ceza mahkeme hükmünün uygulanmasından daha çok aşırı nefrete sebep olan birisinin linç edilmesine benzemektedir.[123] Bunlara dayanarak, kökeni daha eski kültüre dayanan vahiy onayından geçmiş bu cezanın kültürelliğinin dinîliğinden daha ağır bastığı söylenebilir.

---

[122] Elçilerin İşleri 7:57-59.
[123] Greenberg, "Stoning", 447.